

WP.3.2

VALIDAREA MANUALULUI CU UN GHID

Îmbunătățirea practicilor și consolidarea competențelor de bază în domeniul asistenței medicale în situații de dezastru prin intermediul platformei Learning HUB (ECoDN-HUB)

Parteneriate de cooperare în domeniul învățământului superior (KA220-HED)
Declarație de declinare a responsabilității Erasmus+

„Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă exclusiv punctele de vedere ale autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru nicio utilizare care poate fi făcută a informațiilor conținute în aceasta.”

Conținut

- 1. Tehnica Lawshe
- 2. Formula de lizibilitate Aterman
- 3. Instrumentul de evaluare a materialelor de educație a pacienților

Scopul validării manualului cu un ghid

Acest manual a fost elaborat în cadrul proiectului intitulat „Enhancing Practices and Strengthening Core Competencies in Disaster Nursing through the Learning Hub (ECoDN-HUB)”, desfășurat în cadrul parteneriatelor de cooperare Erasmus+ ale Uniunii Europene în învățământul superior (KA220). Pentru a asigura validitatea și fiabilitatea științifică a manualului din punctul de vedere al conținutului, structurii, limbajului, designului vizual, aplicabilității și comunicării în sănătate, au fost utilizate diverse instrumente de evaluare standardizate și bazate pe dovezi. În acest context au fost folosite tehnica Lawshe, formula de lizibilitate Aterman și Instrumentul de evaluare a materialelor de educație a pacienților – Turcia (HEMDA-B).

Evaluarea manualului se va desfășura pe baza opiniilor de experți obținute prin formulare structurate în conformitate cu criteriile instrumentelor. Prin acest proces de evaluare vor fi analizate sistematic validitatea de conținut, lizibilitatea, fiabilitatea informațiilor și aplicabilitatea practică a manualului.

Pe baza datelor obținute, conținutul manualului va fi dezvoltat pe o bază științifică, iar adecvarea sa pentru publicul-țintă va fi maximizată. În acest fel, manualul va servi ca material educațional calificat și bazat pe dovezi în cadrul proiectului ECoDN-HUB.

1. Tehnica Lawshe

Tehnica Lawshe, elaborată de Lawshe în 1975, este o metodă utilizată pe scară largă pentru determinarea raportului de validitate de conținut și analiza validității de conținut pe baza acordului dintre opiniile de experți. În această tehnică, fiecare item este evaluat de experți ca „esențial (3 puncte)”, „util, dar nu esențial (2 puncte)” sau „nu este necesar (1 punct)”, putând fi oferite și sugestii suplimentare. Evaluarea tehnicii Lawshe este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1. Itemi de evaluare prezentați experților pentru fiecare item

Opțiune	Descriere
3	Esențial
2	Util, dar nu esențial
1	Nu este necesar

Raportul de validitate de conținut (CVR) al tehnicii Lawshe se calculează cu următoarea formulă:

$$\text{CVR} = (\text{Ne} - \text{N}/2) - 1$$

Ne: numărul de experți care au evaluat itemul relevant ca „adecvat”.

N: numărul total de experți.

Raportul de validitate de conținut variază între -1 (respingere absolută) și $+1$ (acceptare absolută), unde valoarea $+1$ înseamnă că toți experții au considerat itemul adecvat. Dacă mai puțin de jumătate dintre experți marchează un item ca „adecvat”, rezultatul devine negativ. Itemii cu semne negative sunt excluși. Indicele de validitate de conținut (CVI) al întregului test/chestionar se calculează prin media valorilor CVR ale tuturor itemilor rămași după eliminarea celor necesari. Dacă $\text{CVI} > \text{CVR}$, se acceptă că forma finală a itemilor are validitate de conținut statistic semnificativă (Lawshe, 1975; Ayre și Scally, 2014). În etapele de aplicare ale acestei metode, primul pas este determinarea grupului de experți care vor fi consultați. În pasul următor se creează forma-draft și se primesc opiniile experților. Apoi se efectuează calculele CVR și CVI. În final, conform rezultatelor calculelor CVR și CVI, se decide dacă fiecare item trebuie inclus în chestionar (Lawshe, 1975; Ayre și Scally, 2014).

2. Formula de lizibilitate Ateşman

Formula de lizibilitate Aterman a fost elaborată prin adaptarea formulei de lizibilitate Flesch (1948), utilizată pentru texte în limba engleză, la limba turcă de către Aterman (1997). Această formulă relevă nivelul de lizibilitate al unui text prin calcule bazate pe primele o sută de cuvinte. La efectuarea acestor măsurători, formula ia în considerare trăsături lingvistice precum lungimea cuvintelor și lungimea propozițiilor. Joacă un rol deosebit de important în pregătirea

materialelor educaționale și în crearea de texte adecvate publicului-țintă. Scorurile obținute variază de la 0 la 100, scorurile mai ridicate indicând că textul este mai ușor de citit. Conform intervalelor de punctaj, 90–100 este evaluat ca „foarte ușor”, 70–89 ca „ușor”, 50–69 ca „moderat de dificil”, 30–49 ca „dificil” și 1–29 ca „foarte dificil”. Evaluarea formulei de lizibilitate Aterman este prezentată în tabelul 2.

Scorul de lizibilitate se calculează cu următoarea formulă:

$$\text{Lizibilitate} = 198,825 - 40,175 \times (\text{Total silabe} / \text{Total cuvinte}) - 2,610 \times (\text{Total propoziții} / \text{Total cuvinte})$$
 (Ateşman, 1997).

Tabelul 2. Evaluarea formulei de lizibilitate Ateşman

Interval de punctaj	Nivel de lizibilitate
90–100	Foarte ușor
70–89	Ușor
50–69	Mediu
30–49	Dificil
1–29	Foarte dificil

Această formulă este utilizată frecvent în domenii în care conținutul trebuie produs în conformitate cu nivelul educațional al publicului-țintă, precum educația pentru sănătate, anunțurile publice și cărțile pentru copii. Mai mult, odată cu prevalența tot mai mare a prezentării textelor pe platforme digitale, analizele de lizibilitate au devenit, de asemenea, un indicator important de calitate în designul conținutului digital. Datorită structurii sale obiective și aplicabile, formula de lizibilitate Aterman este preferată pe scară largă în studiile academice, dezvoltarea materialelor educaționale și editarea conținutului (Flesch 1948; Ateşman, 1997; Wolf, 2013).

3. Instrumentul de evaluare a materialelor de educație a pacienților pentru materiale tipărite (PEMAT-P)

Instrumentul de evaluare a materialelor de educație a pacienților (PEMAT) este un instrument cuprinzător de măsurare utilizat în evaluarea materialelor de educație a pacienților, axat pe două

domenii principale: inteligibilitatea și acționabilitatea. Elaborat de Shoemaker, Wolf și Brach în 2014, studiul de validitate și fiabilitate în limba turcă al PEMAT a fost realizat de Akkoç în 2020. Instrumentul examinează sistematic nivelurile de inteligibilitate și acționabilitate ale materialelor. Domeniul inteligibilității evaluează, prin 19 itemi, dacă informația este prezentată clar, simplu și într-un mod adecvat nivelului educațional al publicului-țintă; domeniul acționabilității, cu 7 itemi, măsoară măsura în care informația propusă poate fi aplicată în viața de zi cu zi (Akkoç, 2020). Evaluarea se desfășoară ca „acord = 1” și „dezacord = 0”, iar la unii itemi, în funcție de caracteristicile structurale ale materialului, se utilizează opțiunea „nu se aplică (N/A)”. Evaluarea HEMDA-B este prezentată în tabelul 4.

Tabelul 4. Evaluarea instrumentului HEMDA-B

Puncte	Explicație
1	Acord
0	Dezacord

Scorul total se evaluează din 26 de puncte. Pe măsură ce scorul crește, calitatea materialului se îmbunătățește. În plus, scorul total se împarte la scorul maxim posibil pentru a obține un scor procentual. Cu cât scorul este mai ridicat, cu atât materialul este considerat mai inteligibil sau mai acționabil, în timp ce scorurile mai scăzute indică probleme legate de organizarea conținutului și de adecvarea lingvistică (Lawshe, 1975; Akkoç, 2020). Acest scor servește ca indicator numeric al nivelurilor de inteligibilitate și acționabilitate ale materialului. Construcția sistematică și structurată a itemilor demonstrează că PEMAT-B este un instrument de evaluare foarte consistent și fiabil. Fiabilitatea inter-evaluatori a PEMAT este, per ansamblu, de la moderată la excelentă. Se subliniază că integrarea scalei în procesele de asigurare a calității materialelor de educație a pacienților permite o livrare mai eficientă și mai eficace a acestor materiale (Vishnevetsky, Walters, Tan, 2018).

Instrumentul de evaluare a materialelor de educație a pacienților pentru materiale tipărite

Inteligibilitate

Nr.	Item	Opțiuni de răspuns
1	Materialul își face scopul complet evident.	Dezacord=0, Acord=1
2	Materialul nu include informații sau conținut care distrag de la scopul său.	Dezacord=0, Acord=1
3	Materialul utilizează un limbaj comun, cotidian.	Dezacord=0, Acord=1
4	Termenii medicali sunt utilizați numai pentru a familiariza publicul cu termenii. Când sunt utilizați, termenii medicali sunt definiți.	Dezacord=0, Acord=1
5	Materialul utilizează diateza activă.	Dezacord=0, Acord=1
6	Numerele care apar în material sunt clare și ușor de înțeles.	Dezacord=0, Acord=1, Fără numere=N/A
7	Materialul nu așteaptă de la utilizator să efectueze calcule.	Dezacord=0, Acord=1
8	Materialul împarte sau „fragmentează” informația în secțiuni scurte.	Dezacord=0, Acord=1, Material foarte scurt=N/A
9	Secțiunile materialului au titluri informative.	Dezacord=0, Acord=1, Material foarte scurt=N/A
10	Materialul prezintă informația într-o succesiune logică.	Dezacord=0, Acord=1
11	Materialul oferă un rezumat.	Dezacord=0, Acord=1, Material foarte scurt=N/A
12	Materialul utilizează indicii vizuale (de ex. săgeți, casete, puncte, aldine, font mai mare, evidențiere) pentru a atrage atenția asupra punctelor-cheie.	Dezacord=0, Acord=1, Video=N/A
15	Materialul utilizează ajutoare vizuale ori de câte ori acestea ar putea face conținutul mai ușor de înțeles.	Dezacord=0, Acord=1
16	Ajutoarele vizuale ale materialului întăresc, mai degrabă decât să distragă de la conținut.	Dezacord=0, Acord=1, Fără ajutoare vizuale=N/A

17	Ajutoarele vizuale ale materialului au titluri sau legende clare.	Dezacord=0, Acord=1, Fără ajutoare vizuale=N/A
18	Materialul utilizează ilustrații și fotografii clare și neaglomerate.	Dezacord=0, Acord=1, Fără ajutoare vizuale=N/A
19	Materialul utilizează tabele simple cu anteturi de rând și de coloană scurte și clare.	Dezacord=0, Acord=1, Fără tabele=N/A

Puncte totale: _____ Puncte posibile totale: _____

Scor de inteligibilitate (%): _____ (Puncte totale / Puncte posibile totale × 100)

Acciónabilidad

Nr.	Item	Opțiuni de răspuns
20	Materialul identifică clar cel puțin o acțiune pe care utilizatorul o poate întreprinde.	Dezacord=0, Acord=1
21	Materialul se adresează utilizatorului direct atunci când descrie acțiuni.	Dezacord=0, Acord=1
22	Materialul descompune orice acțiune în pași gestionabili, expliciți.	Dezacord=0, Acord=1
23	Materialul oferă un instrument tangibil (de ex. planificatoare de meniu, liste de verificare) ori de câte ori acesta ar putea ajuta utilizatorul să acționeze.	Dezacord=0, Acord=1
24	Materialul oferă instrucțiuni simple sau exemple privind modul de efectuare a calculelor.	Dezacord=0, Acord=1, Fără calcule=N/A
25	Materialul explică modul de utilizare a diagramelor, graficelor, tabelor sau schemelor pentru a întreprinde acțiuni.	Dezacord=0, Acord=1, Fără diagrame, grafice, tabele sau scheme=N/A
26	Materialul utilizează ajutoare vizuale ori de câte ori acestea ar putea facilita acțiunea conform instrucțiunilor.	Dezacord=0, Acord=1

Puncte totale: _____ Puncte posibile totale: _____

Scor de acționabilitate (%): _____ ($\text{Puncte totale} / \text{Puncte posibile totale} \times 100$)

Referințe

1. Akkoç, C. P. (2020). The patient education materials assesment tool (PEMAT) into Turkish: A validity and realibility study (Unpublished Master's Thesis). Institute of Health Sciences, Ege University, Izmir.
2. Ateşman, E. (1997). Measuring readability in Turkish. *Language Journal*, 58, 71–74.
3. Ayre, C., & Scally, A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: Revisiting the original methods of calculation. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 47(1), 79–86.
4. Flesch, R. (1948). A new readability yardstick. *Journal of Applied Psychology*, 32(3), 221–233.
5. Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563–575.
6. Shoemaker, S. J., Wolf, M. S., & Brach, C. (2014). Development of the Patient Education Materials Assessment Tool (PEMAT): A new measure of understandability and actionability for print and audiovisual patient information. *Patient Education and Counseling*, 96(3), 395–403.
7. Vishnevetsky, J., Walters, C. B., & Tan, K. S. (2018). Interrater reliability of the patient education materials assessment tool (PEMAT). *Patient Education and Counseling*, 101(3), 490–496.
8. Wolf, R. A. (2013). The Flesch Readability Formula: Still alive or still life? (Bachelor's thesis, University of Twente).